

АКТИВІЗАВАЦЬ РАБОТУ ТВОРЧЫХ СЕКЦЫЙ

ПРАЛЕТАРЫЙ УСІХ КРАЇН, ЯДНАЮЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАДЗЕННЯ СЯІЗУ ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 81 (1303)

Серада, 8 кастрычніка 1958 года

Цана 40 кап.

Энтузіясты культурна-асветнай работы

Калі раіць бібліятэкарна

Сабраліся некалькі дзяркі ў сваім пакойчыку, што адвядзена для іх на кармакухні. Сабраліся, разгаварыліся—ведама, выпала вольная хвіліна перад вечэрнім ланчам.

— Вось бачыце, заўважыла сядзлаваляса дзяўчына, што сядзела між дзяркі, — тут бы і пачытаць, што-небудзь можна было.

— А які ж яна ў нас німак? За ім жа ў Горы, у сельсавете трэба ісці. Ад нашага Запруддзя не зусім блізка.

— Спраўды, кожны раз халіць мяншчэй кнігі дзяркім, не выпалае—не так ужо і многа ў іх свабоднага часу. А таму толькі адна Ніна Рабцава чытае кнігі.

— А калі Ніна праз які-небудзь тыдзень пайшла ў Горы, каб пампаць кнігу, бібліятэкарка Антаніна Александровіч зусім нечакана для дзяркіных зусім затым выступілі ў яе думкі.

— Думала я, Ніна, думала, і рашыла прапанаваць табе бібліятэкарскую катэджану, каб ты ўдзячылася ў гэтым годзе да бібліятэкі, каб ты ўдзячылася ў гэтым годзе да бібліятэкі, каб ты ўдзячылася ў гэтым годзе да бібліятэкі.

— Ніна адразу сямляла, што гэта якаясьці і ёсць адказ на яе думкі, яна з радасцю ўдзячылася. А праз некалькі час Ніна ўжо была ў бібліятэцы і абмяняла перапісаныя кнігі.

— На дапамогу прыйшла камсамольская і партыйная арганізацыя катэджан «Праўда». На партыйным сходзе быў абмеркаваны дэталёва план работы бібліятэкі, падрыхтаваны да ліку найбольш дасведчаных камсамольцаў. І справы пайшлі на лад.

Цяпер ужо часцей і часцей сталі прыходзіць да кнігамі катэджанкі. У клубе дэманструюцца кінафільмы, арганізуюцца сустрэчы хлэбароўцаў з бальшымі ўдзельнікамі Айнаўнай вайны. Старшыня катэджан т. Фаміна падлічыла ўспамінамі аб ўзнікненні партызанскага руху ў Беларусі і сваіх баявых дзеяннях народнымі мсціўцамі. Памятным быў вестаркалі з лекцыяй на тэму «Ші і існае боц» выступіў лектар І. Русакевіч.

Патугарышы з камсамольцамі, і дашка рашыў арганізаваць два гурткі — драматычны і харавы. Калгаснікі арганізоўвалі і заахвочвалі Л. Малашэвіч сталі кіраваць хорам. У рэпертуры беларускія, украінскія, рускія і беларускія драматычныя гурткі паставіў п'есу В. Вольскага «Несцерка» і зараў рыхтуе «Партызаны» К. Крапівы.

Вялікую ўвагу надае І. Алешка прапагандае кнігі. З дапамогай раённай бібліятэкі ён арганізаваў бібліятэкарскую амаатарскую любіць

У многіх другіх удзельнікаў гэтай неафіцыйнай нарады былі свае скаргі, свае заўвагі. Адну на падобалася, што раней, каб абмяняць кнігу, трэба было абавязкова схапіцца за бібліятэкара да яго на кватэру; другія не бралі кнігі таму, што ўперат тут негэта было ні параціна, ні пагаварыцца з бібліятэкарам: той увесь час крычаў, неераваўся без услаўкі прычыны.

— Добра, — пасля ўсіх загаварыў Антаніна Патапаўна. — Давяйце не будзем спрачацца. А лепш давайце раіцца. Што нам не зраўмае, прыходзіць да мяне, а што мне—у вас пяташа буды.

Пасля гэтага штодзённая прыходзіць чытаць і прасіць запісаць іх у бібліятэку. Цяпер па службе бібліятэкі пачало карыстацца 520 катэджан. Бібліятэкарка і ўвесь актыву паставілі перад сабой задачу—давесці кнігу да кожнага калгаснага двара.

А ў вёсцы Сакалова ўжо зараз кожная сям'я чытае мастацкую, сельскагаспадарчую і палітычную літаратуру. Вялікая заслуга ў гэтым загадка перасойкі Міколы Новака.

Па 17—18 кніг прачыталі многія калгаснікі. Гэта—дзярка Аляксандра Тэсынікова, у аба-німеццы якой запісаны кнігі «Вопыт перадавых жыўлявоўдаў», «Мінае літраў маладз», «Нагул буднай рагатаў жыўлявоўдаў», а таксама творы мастацкай літаратуры. Калгасніца Надзея Ведзінава цікавіцца беларускай літаратурай—серад прачытаных ёю кніг «Дрыгва» Якуба Коласа, «Мінскі напра-

мак» Івана Мележа, «Партызанскі край» Віктара Ліўеншана.

Многа кніг прачытаў і Рыгор Яўрэмавіч. Ён акуратна сочыць за часопісам «Полымя», цікавіцца навінкамі беларускай літаратуры. Часта сустракаецца ён у бібліятэцы з Антанам Зайцавым. Той, праўда, крху маладзёным за Рыгора—аму нядаўна стукнула 65 гадоў.

Яны як бы саблорачыцца—толькі больш прачытае. Сёння старыя акраў сыходзілі ў бібліятэку. Ну, а калі ўжо сустрачаўся, дык як тут кажучы, чыла дзень прагаварыць могуць.

— Не, брат, не дагнаць мяне цябе, Сяргейвіч,—гаворыць Закурдаў. — Дзе там лепш, а я, брат, думаю, што ты яшчэ лепш за мяне бачыш...

Сёння яны доўга не загаварыліся. Зайцаў спыніўся дапоўна. Яму не цярпелася хутэй сесці за стол і прачытаць кнігу пра славянскі рух на Беларусі, якую яму параіла бібліятэкарка.

— Бачна, добрая,—кажа ён Рыгору Яўрэмавічу,—калі Патапаўна раіць, значыць—бары і чытай—кажыцца не будзець.

Так гаворыць не толькі адзін Зайцаў. Прыкладна такой жа самай думкі аб сваёй бібліятэкарцы і ўсё калгаснікі, які таспелі палюбіць ужо за гэтыя два гады Антаніну Патапаўну Александровіч.

І. СІПАКОВ.
Вёска Горы, Гораўскага раёна.

Важная падзея

Учора ў Ташкенце адкрылася Канферэнцыя пісьменнікаў краін Азіі і Афрыкі. Сюды прыехалі прадстаўнікі літаратуры больш чым з 50 краін. На канферэнцыю запрошана шмат гасцей з другіх кантынентаў свету. Тут можна сустрэць паэтаў, драматургаў, празаікаў і крытыкаў з братніх рэспублік Савецкага Саюза. У якасці гасцей ад Беларускай анкалодыі дэлегацыя ў складзе Паўла Кавалёва, Аляксандра Зарыцкага і Івана Мележа.

Сёння ў бібліятэцы Мінска можна бачыць літаратурнае выстаўкі творчых пісьменнікаў краін Азіі і Афрыкі. Серад чытачоў правадыцца гутаркі, прысвечаныя падзеі, якая дзень адбываецца ў сталіцы Узбекскай ССР.

У Цэнтральным вышэйшым магазіне ў Віцебску—вялікая выстаўка кніг. На ёй прадстаўлены шматлікія творы пісьменнікаў краін Азіі і Афрыкі. Тут у перакладзе на беларускую і рускую мовы ёсць творы пісьменнікаў Кітая, Бары, Манголіі, Індыі, Інданезіі і інш. На выстаўцы значна месца займаюць і творы савецкіх пісьменнікаў Узбекістана, Таджыкістана і іншых рэспублік.

Добрае пачынанне

У Мінску ўспернішым праведзены Дзень бібліятэкарна. Работнікі бібліятэкі горада сабраліся ў прасторнай зале кансерваторыі, дзе загадка гарадскога аддзела культуры т. Бандарэнка расказвала аб поспехах, якія дасягнуты прапагандамі кнігі за апошні час. Затым быў зачытаны загад аб узаагароджанні Ганаровай граматай Міністэрства культуры і БРК прафсаюза работнікаў культуры лепшых работнікаў бібліятэкі горада. Серад 17 узаагароджаных—галоўны бібліятэкар дэдаваляна-бібліяграфічнага аддзела Дзмітрый Іванавіч БССР імя Леніна А. Дзедзіцкава, загадка раёна А. Лісоўскага, загадка бібліятэкі імя Л. Талстога Кастрычніцкага раёна Л. Кавалёўска і іншыя.

На ўрачыстым вечары дырэктар музея Янкі Куляты Уладзіслава Францаўна Луцкіч ад імя супрацоўнікаў музея ўручыў работнікам бібліятэкі імя Янкі Куляты каштоўныя падарункі. Вяломы беларускі пісьменнік Алесь Якімовіч заклікаў бібліятэкараў шырэй прапагандаваць беларускія кнігі.

На другі дзень удзельнікі Дня бібліятэкарна наведвалі бібліятэку дзюжымаў мастацкіх музеяў, музей гісторыі Айчынай вайны, музеяў Янкі Куляты.

Бібліятэкарна сустрэліся з беларускімі пісьменнікамі. Уладзімір Карпаў расказаў літаратуру і Уладзіслава Няздзелскі пазнаёміў бібліятэкараў з малым пакаленнем літаратуры і прачытаў свае вершы. У заключэнне Дня бібліятэкарна ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці будтрэста № 5 і праамсловай кааперацыі наладзілі цікавы канцэрт.

Агляд народных паленпаў

Два дні ў Вагуньскаму прапанаваўся раённы агляд мастацкай самадзейнасці, прысвечаны 40-годдзю БССР. У ім прынялі ўдзел 14 культурна-асветных устаноў раёна, прадстаўлены амаль 400 ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Калектывы прыехалі на агляд лепшыя нумары сваёй новай праграмы.

Высокае майстэрства прадэманстраваў калектыв раённага Дома культуры «Віцязь» і «Прыватлівы Мяскае» П. Шылоўскага ў выкананні хору пад кіраўніцтвам А. Скавіцова ў суправаджэнні акардэаніста М. Ісайкі.

З поспехам прайшло выступленне харавога калектыва калгас «Перамога салынізма» (кіраўнік тав. Печурніка). Ён быў выкананы некалькіх п'ес, і асабліва спадабалася прэсумітам беларуская народная п'еса «Ой, ляшчэ гусі з броду».

Вялікую цікаваць выклікала таксама выступленне хору калгас імя Леніна (кіраўнік тав. Пашкевіч). Добра прагучала беларуская народная п'еса «Дубок». Танцавальная група гэтага ж калгасу парадвала прысутным танцавальнымі нумарамі і асабліва беларускім народным танцам «Крыжачок».

Вялікае захапленне ў прысутных выклікаў чыстакі і калгасным жыццём, выкананні самадзейнасці артыстамі Дзвінскага сельскага клуба Клякоўскага сельсавета.

Агляд выявіў не толькі колгасныя, але і значны творчы рост мастацкіх калектываў. Лепшыя калектывы і індывідуальныя выканаўцы ўзаагароджаны граматамі і прэміявымі каштоўнымі падарункамі.

Л. ГРЫШАНАЎ.

На «Гомсельмашы» праведзены агляд паваж мастацкай самадзейнасці. У ім прынялі ўдзел звыш 120 амаатару самадзейнага мастацтва—спевакоў, танцоўраў, музыкантаў, чытальнікаў, акрабатаў.

Усвагальнае прызнанне заваявалі хор інструментальнага шха, танцавальна-калектыву механізаварачнага шха № 4 і зборнага шха № 2, салісты А. Ліпніцкі, Е. Окунь, І. Мінін, І. Шубко, А. Дудко, чытальнікі Селівану і Грышчанка, акрабаты Васюкоў і Сяргіна і іншыя выканаўцы.

За дасягнутыя поспехі ў развіцці шхавай мастацкай самадзейнасці калектыву інструментальнага шха прэміяваны бланкам, а калектыву механічнага шха № 1—наборам інструментаў для аркестра. Наборным падарункам узаагароджаны 42 лепшых выканаўцаў.

В. СЯМЕНАЎ.

Дзямі ў Бешанковічах адбыўся агляд народнага талентаў раёна. Сельскія клубы, калгасы і праамсловае прадпрыемствы прадставілі на агляд лепшыя калектывы мастацкай самадзейнасці.

Вялікую цікаваць выклікала выступленне самадзейнасці артыстаў раённага Дома культуры. Яго ўдзельнікі выканалі беларускія і ўкраінскія народныя п'есы, п'есы савецкіх кампазітараў. Танцавальная група з поспехам выканала некалькі беларускіх і ўкраінскіх танцаў. Першае месца на аглядзе заваявала самадзейнасць раённага інтэра. Другое месца прысуджана мастацкаму калектыву Астравенскага сельскага клуба.

К. ХРУЦКІ.

Створан сімфанічны аркестр

У Гродна пры абласным Доме народнай творчасці арганізаваны сімфанічны аркестр з 35 чалавек—выкладчыкаў музычных школ, музыкантаў адуцыянальных, навуковых і г.ч. устаноў і ваеннаслужачых.

Кіраўнік аркестра—пенсінер Іван Макаравіч Сагайдак прывёў першую рэпертуру. Развучваюцца «Вальс-фантазія Галіні», «Краваяк» з оперы «Іван Сусянін», фантазія на беларускія тэмы і іншыя творы.

Наш кар.

Савецкія пісьменнікі рыхтуюцца да сваіх рэспубліканскіх і Усесаюзнага з'ездаў, якія з'яўдзяцца творчай спаваткачай усіх літаратураў перад сваёй Радзімай, перад партыяй і народам. У Латвіі, напрыклад, тавара спаваткача ўжо адбылася. IV з'езд дзятых пісьменнікаў, які толькі што прайшоў, паказаў, што наша шматнацыянальная літаратура служыць літарасам партыі і народа, што намы пісьменнікі прасякнуты адным жаданнем—стварыць аб сваіх сучасніках, аб людзях савецкай эпохі такія творы, якія б набылі былі варты гераічных спраў народа. Асабліва зарад узростае творчая актывнасць дзятчой літаратуры і мастацтва, калі ўвесь савецкі народ рыхтуе дастойную сустрэчу XXI з'езду партыі, які з'яўдзяцца новай вялікай гістарычнай падзеяй у жыцці нашай краіны, у будаўніцтве камуністычнага грамадства.

Пісьменнікам Беларускай падрыхтоўцы да свайго чарговага з'езду таксама трэба вырашыць шмат неадкладных пытанняў творчага жыцця. Нааўдзеным членам ЦК БССР зацвердзіў план работы па падрыхтоўцы да IV з'езду пісьменнікаў і 40-годдзя БССР. У план уключаны многія цікавыя і важныя мерапрыемствы, такія, як абмеркаванне работы друкаваных органаў ЦК БССР, творчыя спаваткачы пісьменнікаў перад чытачамі, правядзенне дзён пісьменнікаў у абласных цэнтрах, нарады кіраўнікоў літаратурных аб'яднанняў, школы творчых секцыяў, прысвечаныя падрыхтоўцы да з'езду, і г. д. У правядзенні гэтых мерапрыемстваў і абмеркаванні належаўных праблемных пытанняў літаратурнага жыцця павінны прыняць актывны ўдзел усе літаратары. Асабліва роля ў падрыхтоўцы да пісьменніцкага з'езду ўскладзецца зараз на намы творчыя секцыі—секцыі прозы, паэзіі, драматургіі, крытыкі і літаратуразнаўства, якія зараз, як ніколі, павінны правіць актывнасць і абмеркаванні і вырашэнні належаўных праблем далейшага развіцця беларускай літаратуры.

Безумоўна, галоўным для нашых літаратураў заўсёды было і ёсць—напісанне новых твораў: раманаў і апавесцей, вершаў і паэм, п'ес і кінадрамаў, крытычных артыкулаў і манарграфій пра творчасць асобных пісьменнікаў. У гэтым бальшым для нашай рэспублікі годзе з'яўдзяцца ўжо некалькі новых твораў, буйных крытычных прац, якія сведчаць аб узроставай творчай актывнасці нашых літаратураў. Дожны празаік, паэт, драматург, кожны літаратар імкнецца ўнесці свой уклад у справу далейшага росту сваёй літаратуры, у справу камуністычнага выхавання працоўных мас.

Усё гэта вельмі добра. Чытач кожна толькі вітаць з'яўленне новых твораў, каб затым прачытаць іх і сказаць аб іх сваё слова. Але зараз, у перыяд падрыхтоўцы да пісьменніцкага з'езду, у той час, калі ўсё нашу грамадства хваляюць, напрыклад, такія пытанні, як тома сучаснасці ў літаратуры, становіцца нашай літаратурнай крытыкай і іншым, ні адзін літаратар не павінен стаць у баку ад вырашэння гэтых пытанняў, а наадварот—павінен прыняць самы актывны ўдзел у перадаваўскай размове.

Трэба сказаць, што ў гэтых адносінах актывнасць нашых літаратураў невысокая. На старонках друку ў перадаваўскай трыбуны выступаюць у большасці маладыя літаратары і чытачы, а намы старэйшыя празаікі, паэты, драматургі і крытыкі, майстры мастацкага слова чамусьці маўчаць. Амаль ніхто з іх дзіна не выступае ў артыкулах на тую ці іншую належаўную таму або з разгалінаванымі маладых аўтараў, ніхто не сказыў свайго саваа аб тым, чаму, напрыклад, астае тама літаратурнаа крытыка ад бурнага ўсвагальнага працэсу развіцця літаратуры.

Вялікая доля віны за тое, што ў перыяд нашай слаба разгортвання перадаваўскай дзятчынны, пладзена на работу нашых творчых секцыяў. Спраўды, няўжо, напрыклад, бюро секцыі крытыкаў і літаратуразнаўцаў не хваліць тое становішча, што ні адзін са старэйшых беларускіх крытыкаў не выступіў пакуль што на старонках часопісаў, газет па такому пытанню, як «Сацыялістычны рэалізм і беларуская літаратура» або «Тома сучаснасці ў беларускай прозе»? Праўда, крытыкі і літаратуразнаўцы абраліся і гутарылі аб тым, што трэба зрабіць, каб прыняць актывны ўдзел у абмеркаванні належаўных пытанняў.

Магутныя крылі ў нашага народа. Ці даўно мы марылі аб пакарніні справядлівых палітычных балот? А цяпер гэта даўно стала явай.

Палессе... На многія кіламетры працягнулася яго дрэмучыя гучыны, урадлівыя нівы, гіганцкімі квадратамі асушальных каналаў зрэзана зямля. Праз палі і лясы перакінулася лініі электраперадач, далёка наўкол разнісціся гул трактараў і камбайнаў, дыміць трубы завадоў і фабрык.

І як тут не ўспомніць дарэвалюцыйнае Палессе. Пахліены халіны з цымянай лучынкай і сумнымі песнямі.

Балота, балота, балота... Святло новага жыцця прыйшоў ў Палессе, як і ўсю Беларусь, у кастрычніку 1917 г. У 800 разоў павялічылася ў рэспубліцы выпрацоўка электраэнергіі. Толькі адна Васілевіцкая ДРЭС будзе выпрацоўваць больш электраэнергіі, чым да рэвалюцыі ўсё электрастанцыі Беларусі.

Вось яна, перамога ленынскіх запаветаў аб электрыфікацыі ўсёй краіны! Есць палесі і факты, якія ўзводзіць у легендарны з'яўдзяцца нашаму народу. Адна з такіх падзей—пук Васілевіцкай ДРЭС. Яе будаўніцтва пачалося некалькі год назад па рашэнню XX з'езду КПСС. На лясісты бераг Барэзны ля Шацілак прыйшлі будаўнікі. Загузелі матары трактараў, экскаватараў, бульдозераў. Разбіліся першыя палаткі.

Мы ведаем, які імклівы бач часу ў савецкага народа. На нашых вачах нараджаюцца моры і знікаюць горы, ствараюцца гарады.

І ўсё ж, калі прыязджаеш на Васілевіцкую ДРЭС, цябе ахоплівае радаснае здзіўленне. Зусім ж нядаўна пачалася будоўля, а сёння ўжо працуе яе першая турбіна і па асважальных лініях ідзе ток у Гомель, Рэчыцу...

Прыгожыя панарама рабочага гарадка энергетыкаў. У два-тры паверхі жылых дамаў, прасторны будынак школы, магазіны, дзіцячы садок, зграбаны каналаваў упрыгожаны будынак. Палаца культуры, які лабудоваецца, маладыя дрэўцы, краўты золатам восні.

Але наш шлях далей—на ДРЭС. Вось яна паказалася за высокім і стройным саяніком—строгі і разам з тым вельмі будынак.

Жалеза, бетон, шкло! Спелуда ажурныя пераплітаныя высокавольныя правадоў магутнай падстанцыі. Да Барэзны змейкай адхольваюць каналы, па якіх воды ракі паліваюцца на станцыю. А пад зямлёй цяла гаспадарка, цялы лабірынт гідратэхнічных збудаванняў.

Мы накіроўваемся ў будынак ДРЭС. Тут торф—яго цэлавая энергія—ператвараецца ў электрычнасць.

Вось яна, вельмарна турбіна магутнасцю 50 тысяч кілават—дзятчынны Леанідаўскага металічнага завада. Тут у цэху—не ствалянікі, кіраўнікі будоўлі, інжынеры, тэхнікі, майстры, рабочыя. Не маглі не прыйсці сюды і будаўнікі, чымі рукамі

літаратурнага жыцця перад з'ездам пісьменнікаў. Але, нажаль, справы далей разам не пайшлі, і распісаныя план работы секцыяў ў падрыхтоўцы да з'езду застаўся толькі на паперы. Бюро секцыі не прадула вольнай хвіліна перад вечэрнім ланчам.

Шмат лешага можна зрабіць і ад работы астагнітых нашых секцыяў—секцыяў прозы, паэзіі і драматургіі. У апошні час, як ведама, з'яўдзяцца новыя творы: паэмы, апавесці, п'есы, апавяданні, выйшлі ў свет многія кнігі прозы, паэзіі. Але—на працягу апошніх двух месяцаў секцыя паэзіі, напрыклад, не збралася ніводнага разу. Апошніе пасяджэнне яе, прысвечанае абмеркаванню творчасці маладых паэтаў, праводзілася ў пачатку ліпеня. З таго часу на абмеркаванні ў секцыі не выносілася ніводнага праблемнага пытання. Бюро секцыі абралася кіба толькі дзеля таго, каб таць раманцыяну маладую паэту для ўступлення ў члены ЦК БССР.

Недзіна таму, што ў нашым друку ніхто з паэтаў яшчэ не выступіў перад з'ездам па праблемных пытаннях далейшага развіцця нашай паэзіі. Гэтыя ж пытанні хвалюць усіх нашых паэтаў, асабліва маладых. І калі б кіраўніцтва секцыі паэзіі правяла ініцыятыву, сабрала паэтаў, запрасіла на гэты пасяджэнне шырокае аўдыторыю моладзі, членаў літаратурных аб'яднанняў,—безумоўна, гэтыя пытанні выклікалі б актывную творчую размову, і многія таварышы затым выступілі б у друку на хвалючыя іх тэмы.

Тое ж самае можна сказаць і пра секцыю прозы, хоць яна абіраецца часцей і члены яе больш актывна выступаюць у друку з артыкуламі. Незараўнава тое, што многія творы, напісаныя за апошні час нашымі пісьменнікамі, не абмяроўваліся на секцыі прозы, і што самі празаікі рэдка выступаюць у друку з рэцэнзіямі на творы маладзёных пісьменнікаў. А канкрэтная размова старэйшага, больш вопытнага майстра мастацкага слова аб тым ці іншым творы заўсёды можа дапамагчы маладую аўтара, якому так неабходны парады, заўвагі на пачатку творчага шляху.

Цяпер, напярэдадні свайго з'езду, нашым празаікам, паэтам, драматургам, крытыкам і літаратуразнаўцам трэба вырашыць шмат належаўных пытанняў літаратурнага жыцця, выступаюць у друку па гэтых пытаннях, абмеркаваць рад новых твораў, напісаць аб іх артыкулы, пагаварыць аб іх мастацкай якасці і г. д. У нашай літаратуры прыйшоў шмат маладых літаратураў, якіх трэба ўдзячыць у актывнае творчае жыццё, дапамагчы ім у працы. Хто ж гэта павінен уць рабіць, як не секцыя Саяза пісьменнікаў? Секцыям трэба шмат зрабіць для таго, каб усе пісьменнікі добра падрыхтаваліся да свайго з'езду, прынялі актывны ўдзел у абмеркаванні праблем далейшага развіцця нашай літаратуры. Толькі пры гэтай умове з'езд пройдзе на высокім ідэйным узроўні, пад зямкам прычынавай крытыкі і самарытэрыі, з сапраўднымі клопатамі аб далейшым узбагачэнні нашай літаратуры—духоўнай скарбніцы народа.

Цяпер, напярэдадні свайго з'езду, нашым празаікам, паэтам, драматургам, крытыкам і літаратуразнаўцам трэба вырашыць шмат належаўных пытанняў літаратурнага жыцця, выступаюць у друку па гэтых пытаннях, абмеркаваць рад новых твораў, напісаць аб іх артыкулы, пагаварыць аб іх мастацкай якасці і г. д. У нашай літаратуры прыйшоў шмат маладых літаратураў, якіх трэба ўдзячыць у актывнае творчае жыццё, дапамагчы ім у працы. Хто ж гэта павінен уць рабіць, як не секцыя Саяза пісьменнікаў? Секцыям трэба шмат зрабіць для таго, каб усе пісьменнікі добра падрыхтаваліся да свайго з'езду, прынялі актывны ўдзел у абмеркаванні праблем далейшага развіцця нашай літаратуры. Толькі пры гэтай умове з'езд пройдзе на высокім ідэйным узроўні, пад зямкам прычынавай крытыкі і самарытэрыі, з сапраўднымі клопатамі аб далейшым узбагачэнні нашай літаратуры—духоўнай скарбніцы народа.

Цяпер, напярэдадні свайго з'езду, нашым празаікам, паэтам, драматургам, крытыкам і літаратуразнаўцам трэба вырашыць шмат належаўных пытанняў літаратурнага жыцця, выступаюць у друку па гэтых пытаннях, абмеркаваць рад новых твораў, напісаць аб іх артыкулы, пагаварыць аб іх мастацкай якасці і г. д. У нашай літаратуры прыйшоў шмат маладых літаратураў, якіх трэба ўдзячыць у актывнае творчае жыццё, дапамагчы ім у працы. Хто ж гэта павінен уць рабіць, як не секцыя Саяза пісьменнікаў? Секцыям трэба шмат зрабіць для таго, каб усе пісьменнікі добра падрыхтаваліся да свайго з'езду, прынялі актывны ўдзел у абмеркаванні праблем далейшага развіцця нашай літаратуры. Толькі пры гэтай умове з'езд пройдзе на высокім ідэйным узроўні, пад зямкам прычынавай крытыкі і самарытэрыі, з сапраўднымі клопатамі аб далейшым узбагачэнні нашай літаратуры—духоўнай скарбніцы народа.

Цяпер, напярэдадні свайго з'езду, нашым празаікам, паэтам, драматургам, крытыкам і літаратуразнаўцам трэба вырашыць шмат належаўных пытанняў літаратурнага жыцця, выступаюць у друку па гэтых пытаннях, абмеркаваць рад новых твораў, напісаць аб іх артыкулы, пагаварыць аб іх мастацкай якасці і г. д. У нашай літаратуры прыйшоў шмат маладых літаратураў, якіх трэба ўдзя

У МАЛАДЫМ ТЭАТРЫ

Самы малады артыстычны калектыў рэспублікі — Тэатр юнага глядача — напружана рыхтуецца да знаменнага дэбюту: XXI з'ездку КПСС, саракагоддзя ВЛКСМ і слаўнай гадавіны Савецкай Беларусі. Гэта адчуваецца ва ўсім — і ў падборцы рэпертуару, і ў штодзённых рэцэптах, і нават ва ўпрыгожванні памяшканняў. Рыхтуюцца артысты, мастакі, рабочыя сцэны, электрыкі. Маладыя артысты выконваюць свае ролі з натхненнем, хваляюцца. Неадна раз выхадзіць гледаць выхадзіць пасля спектакля з палуючымі тэатрамі і ўсю дарогу, у трайлейбусе ці трамваі, перапінаючы адзін другога, успамінаюць сцэны, якія кракалі іх дзіцячыя сэрцы...

Мы прыйшлі ў тэатр у ачыным дзень, да гадзіны да пачатку спектакля. У зале было многа маленькіх гледачоў. Хлопчык з галышчукам, з неарпалічным паварочваюцца ў крэсла, гаварыць сабур:

— Хутка пачатак, а заслона і не варухнецца... Можна, яшчэ не прыйшлі артысты. Ты не ведаеш, Юрка?

Юрка не ведаў. Нам хацелася запрасіць Юрку і яго сябра туды, за кулісы. Там усе было на сваіх месцах. Заходзім у грэмерную. Грымёр камасмола Ларыса Гарбачэвіч заканчвае грэмерую артыста Барыса Берцінга. Ён выконвае ролю Дзіка ў спектаклі «Востраў скарабаў». У Дзіка — рыжыя барады. Яна накладвае на твар артыста і прыкладвае спецыяльным клеем. Але быццэ, што прымацоўваць яе даволіцца на некалькі разоў. І не таму, што клеі дрэнна. Трэба зрабіць так, каб у гледача ўклалася ўражанне, што Дзік мае сваю ўласную бараду! Зрабіць гэта нялёгка.

Некаторыя гледачы лічаць, што творчымі спектаклямі адрозніваюць толькі артысты. Гэта памылка. Павел Ракіцін і Вячаслаў Казей таксама творцы спектакляў, хоць працягваюць яны ў якасці рабочых маніраванага цыха. Вячаслаў Казей прыйшоў працаваць у тэатр пасля дзесяцігоддзя. Заўважым, што рабочыя сцэны — гэта не механічны выхадзіць, ад якога патрабуюць толькі прыбыць дэкарацыю або паставіць крэслы. Першы за ўсё трэба ведаць задуму мастака, які рыхтаваў спектакль, і — галоўнае — ведаць падзеі, аб якіх расказваецца ў п'есе. Правільна расставленне дэкарацыяў — гэта той жа добра накладзены грим або тое ж адзенне ці святлоафармленне спектакля.

Маладыя рабочыя настойліва авалодваюць спецыяльнымі спецыяльнасцямі. Іван Бушчык працаваў у маніраваным цыку. Ён добра асвоіў сваю спецыяльнасць. У хуткім часе Івану даручылі работу на пераходным участку — неабходна складалі і адказам. Ён робіць рэгуляроўку ўсёй падвясной дэкарацыі. Ціпер Бушчык узначальвае верхнюю брыгаду, якая рыхтуецца да паставіў новага спектакля «За лясамі драмычымі П. Макаля і А. Вольскага. Ён будзе паказаны гледачам у хуткім часе.

Напружана працуюць маладыя артысты тэатра. Іван Станіскі ў гэтым годзе скончыў тэатральна-мастацкі інстытут. Першы яго ролі — Алег у п'есе «У пошуках радасці». Яна сведчыць аб удзяліўшай і стараннай рабоце. Пялёна працуюць маладыя акцёры Кларэ Мігальца, Георгі Ручніскі, Аляксей Бяляеў і многія іншыя.

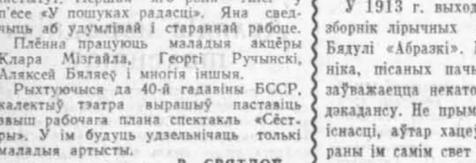
Рыхтуюцца да 40-й гадавіны БССР калектыў тэатра вырашыў паставіць звышрабоча план спектакля «Сестры». У ім будуць удзельнічаць толькі маладыя артысты.

В. СВЯТЛОУ.

На здымках: 1. Грымёр Л. Гарбачэвіч накладвае грим артысту В. Берцінгу. 2. Застольныя рэцэпты спектакля «За лясамі драмычымі». Праводзіць рэцэпты галоўны рэжысёр тэатра Л. Мазалеўская.

3. Выступленне артыстаў у цыку Мініскага аўтазавада.

Фота Ул. Крука.

Аляксей РУСЕЦКІ

Аляксей Русецкі напісаў паэму «Другі пачатак», у якой апавядаецца пра маладых людзей, што напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны, будучы студэнтамі, марылі будаваць дамы, масты, прыкладваць новыя барогі. Пасля цяжкіх выпрабаванняў яны сустракаюцца ў родным горадзе, разбіраючы вайну, і прымаюць ухвалу ў яго абнавіленні. Паміж кожнымі сабрамі дзіцячыя неадзіны, якія вырашчаюцца самімі ходамі жывіцы.

Адзіны з герояў паэмы — Тарас Пастушняк прыязджае ў горад, дзе калісьці вучыўся, праектаваць сарадскі мост. Тут жыве яго знаёмы дзядзька. У гэтым горадзе вайна разлучыла яго з нявестай. Дружкам раздэле ў паэмы. Цікава твар будзе апублікаваны ў кастрычніцкім нумары часопіса «Полымя».

Есць мясцін — не забудзем іх; вена валаць мілія мясцін, дзе ты сляхуаў шпінт і смех дзвучым і былі ўсе зоры на дзвях; дзе аднаў гулялі, а хітрыкай для нубе на ўсё зямлі — адна, і свой твар абнавілі змяні браўнава лёгка хусцінай. Страўнаму, цёртаму ў жыцці з успамінаю хачыцца праціць на слядах юнацтва. Пастушняк ж, трапіўшы ў знаёмы горад зноў, даўнік не хачеў шукаць слядоў, бо не ўстань былому з-пад каменя.

Знаў ён у гасцінны пакой, сеў, пра мост успомніў: над праектам працаваў з ім будзе архітэктар, нейкі знаўца ўкраіны гарадской. Выхаліны вкраі. І толькі заўтра за паперы сядзе з ім саўтар. Пастушняк ад службовых спраў пазачора жартуваўна Каві, каб чакаў гасця ў інтэрніе. Апраўдуць сямім паіто. вайшлі, трапіў у людскі паток, закілі радасны змены;

тут ён рукі прыкладзе свае, дзе вучыўся, жыў, дзе пазнае толькі назвы вуліц даваенных. Брук, асфальт, у шашках пераход, казанада, побач шчыры плот, брах зямлі срой, параскапанай, пах з латка антонаўкі думнавай, рыватавінай, нотым рад вітрын; кветкі, посуа, кветкіні ткані, гэта ўсё — як песня аднаўлення! На праект выхадзіць Пастушняк, ён ужо забыў, куды ідзе — азірае жойты прысады, з любасцю ўглядаецца ў фасады, як у твары дарагіх людзей. Гмахі, часам, позір афіцыйна сустракаюць шэрагам калон, а часней — усмешкаю гасцінай, чымым бліскам ветлівых акон. Кожны дом, нібыта ўмыты, свежы, страхачы на ім святло і цень; каля плошчы грані стромкіх сцен заўважыць узлёт імклівай вужы. «Гэта ж быў кіёск давадзак туж — пункт налэй салдацкіх і пакут...»

Успамін узнік у Пастушняк, шпарка з плошчы ён ідзе далей;

пад гароў раптам парк асені развінуць версам алей. Паўз яго бігуць, імчаць машыны, горне іх шлагбаум над ракой на часова, вузкі мост былой вуліцы, і не пазнаць мясцін... Колякі ліп, і каўняў, і брызот! Нават іх ласы змяніў лёс, бо цвіці і атрасаць ім лісце, дзе шумелі вуліцы калісьці і біялеў духаварыком дом з запаветным ніжнім акном. Там цпер — чыронная рабіна, а пад ёю хлопеч і дзвучыня.

Да ракі Тарас бжыжыць уніз, думкай глушыць ліставейні шлах; Тут зрабіў сваё геадэзі, звесткі ўсё аб грунце даў геолог, праектуў... Для франтавых мастоў закладана было кінжы апоры — аб рацэ выплывалі ў дзядоў, звесткі іх легендаю сінёры называлі: треба з даўніх год выведзлі рачным таямніцым; найшчышым ўдэм ясеннік вод, і ці сьць пад берагам крмынцы; ці мяняла рывчына рака, што было даўней на месцы гэтым? Што было?.. Міжвольна цыгарэты у кішні мадае рука.

Не легенда — была гніе Тараса; з Нінай тут расцэпае назаўдзі — екаў, каб сваіх банькоў сюды на выселе запрасіць з калгаса. Радасны прыбё ім навіну, а налад пахалі — на вайну. Рачыно позад на парогам узшыў, спыніўся паравоз. Пастушняк ўбачыў гэты горд

Здабыткі і традыцыі нашай літаратуры

Імя Змітрака Бядулі стаіць побач з імямі такіх волатаў нашай літаратуры, як Янка Купала і Якуб Колас. Разам з імі закладваў ён першыя камяні ў будынак новай беларускай літаратуры, якая пры Савецкай ўладзе выйшла не толькі на ўсесаюзную, але і на сусветную арэну.

Больш трыццаці год пеліна працаваў адзін са старэйшых мастакоў слова на ліне роднай літаратуры. За гэты час ён налічваў шэраг высокамастацкіх твораў у розных жанрах. Творы гэтыя карыстаюцца шырокім поспехам у шматлікай імянаў імянаў савецкага чытача.

Пачатак літаратурнай дзейнасці Змітрака Бядулі прыпадае на перыяд самай чорнай рэакцыі ў Расіі, калі пасля паражэння буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі 1905—1907 гадоў царскі ўрад расстраляваў і кідаў у турмы лепшых сяброў рабочага класа і працоўных мас сялянства, калі царскія сацэны базілітанна дунулі самым аэментарнаым свабоды і правы чалавека, грмілі дэмакратычныя арганізацыі. У такіх умовах цяжка было развівацца дэмакратычнаму слову, беларускай дэмакратычнай літаратуры. Аднак перадавыя пісьменнікі беларускага народа — Янка Купала, Якуб Колас, Цётка, Змітрок Бядуля, Пінка Гартыч — неслі ў шырокія працоўныя масы Беларусі словы суровай праўды, абуджаючы ў родным народе сацыяльную і нацыянальную самасвядомасць, пацудоў чалавечай годнасці.

У 1913 г. выхадзіць у свет першы зборнік лірычных аповяданняў Змітрака Бядулі «Абразкі». На творах гэтага зборніка, пісаных пачынаючым пісьменнікам, заўважаецца некаторы філпў літаратуры дожданас. Не прымаючы тагачаснай рэаліснасці, аўтар хачеў уцячы ад яе ў створанні ім самім свет летучыняў і мар.

Але знаёмства з усёй дакастрычніцкай творчасцю Бядулі дае падставу сцвярджаць, што псімістычныя настроі ў тагачасных яго творах былі часовамі і не адрозніваюцца дамінуючымі. Пад непаўнагодным удзеленнем рачіснасці, пад уплывам беларускіх пісьменнікаў-рэалістаў рэвалюцыйна-дэмакратычнага напрамку Янкі Купала, Якуба Коласа, Цёткі і рускай класічнай літаратуры ў Змітрака Бядулі ўжо ў ранні перыяд аўляліся творы глыбока рэалістычнага зместу, якія праўдліва адлюстроўвалі жыццё народа. На старонках «Нашай нівы» друкаваліся аповяданні пісьменніка «Паць дыжак заціркі», «Тудзі», «Сымон», «Детаніцы», «Малыя дрываскі», «Чараўнік», «Амчаснілікі» і іншыя, у якіх створаны сумныя малюнк жыцця працоўнага сялянства даравалюцыйнай беларускай вёскі. Героі гэтых аповяданняў — бедныя, вечна галодныя і халодныя, пакрыўджаныя людзі. Яны не ўсведамляюць яшчэ прычыны сваёй беднасці і не бачаць шляхоў збавлення ад яе, і яны бачыў гэтых шляхоў у той час, і сам пісьменнік.

Нельга без хвалявання чытаць, напрыклад, аповяданне «Паць дыжак заціркі». Перад чытачом паўстае малюнак жалівай беднасці міагадзетнай саліскай самі, якая не толькі не мае кавалка хлеба, але нават жмені мукі на зацірку, каб накарміць галодных дзедцяў.

З аповяданняў Змітрака Бядулі сучасны чытач можа даведацца аб тых жудасных

Шляхам народа

сацыяльных умовах, у якіх жыў беларускі народ да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і якія калечылі чалавека фізічна і духоўна, не даючы яму разгарнуць свае магучыя сілы, свае здольнасці.

Побач з празаічнымі творамі Змітрок Бядуля ў даравалюцыйны перыяд піса першыя. Многія з іх вельмі цікавыя ў ідэяна-мастацкіх адносінах. Так, вершы «Пан», «Заліў быдзлячы лей валю і твае грудзі», «Ші ведаеш ямяло арлоў-людзей магучых», «Пастушка» і іншыя вызначаюцца вастрымі сацыяльнымі тэматыкамі і адлюстроўваюць нянавісць пісьменніка да эксплуатацыйнага.

Чым за адным сталом засесці з панам есці, Дык лепш павесь замок на губы, Фальшывы панскі хлеб не будзе ў гора лёзіць, Бы жарстваком, паломіш зубы, — гаворыць паэт у вершы «Пан». Ён прыходзіць да вываду, што пані-эксплуататары — галоўныя віноўнікі цяжкага становішча народа.

У некаторых даравалюцыйных вершах («На горне душы першы верш і кава», «Мары паэта», «Гуслар») паэт выказвае свае аэстычныя погляды. Ён гаворыць аб народнасці літаратуры, аб яе высокім сацыяльным прызначэнні, аб тым, што літаратура павіна служыць народу, праўдліва адлюстроўваць яго жыццё і адгукацца на ўсё яго беды і радасці.

Нагледзячы на адсутнасць у дакастрычніцкай творчасці Змітрака Бядулі яра выражанага рэвалюцыйнага матываў, творы яго, асабліва аповяданні, мелі для таго часу вельмі пазнавальнае і выхавальнае значэнне, адгравіралі станоўчую ролю ў імкненні народа да свабоды, да знішчэння ўлады эксплуатацыйнага. Пісаныя народнай мовай, часам з адценнем лёгкага гумару, яны адлюстроўвалі змрочную рачіснасць даравалюцыйнай Беларусі, паказвалі даведзены да крайнасці беднасць беларускай сялянска-працоўніка, прымушаючы апошняга задумвацца над сваім бясспраўным становішчам, над прычынамі сваёй беднасці, тым самым выклікаючы ў ім нянавісць да эксплуатацыйнага.

Кожны твор пісьменніка прасякнуты пацудоў гарачай любі аўтара да простага сялянска-мужыка, да чалавека працы, жадаючага бачыць яго свабодным і шчаслівым, гаспадаром свайго лёсу. Такія гуманістычныя матывы праходзяць праз усю дакастрычніцкую творчасць Змітрака Бядулі.

А аповяданні Змітрака Бядулі — гэта лепшыя з усёй яго літаратурнай спадчыны даравалюцыйнага перыяду. У іх найбольш поўна правіліся рэалістычныя рысы. Разам з дакастрычніцкай аповяданнямі Якуба Коласа яны складаюць цікавую старонку ў гісторыі развіцця беларускай нацыянальнай прозы.

Рэалістычная па зместу творчасць Змітрака Бядулі дакастрычніцкага часу ўлівалася ў дэмакратычнае рачіснасць беларускай літаратуры, якая пасля перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі ў нашай краіне сфармавалася на якасна новую ступень — на ступень сацыялістычнага рэалізму.

Савецкая ўлада стварыла неабходныя ўмовы і дала неабмежаваныя магчымасці для плённай работы беларускіх пісьменнікаў, для іх ідэянага і мастацкага росту. Вось чаму творчасць Бядулі ў савецкі час

разгарнулася з нябачанай дагётуль сілай. Пераадолеўшы свае часовыя памылковыя погляды і хістанні ў перыяд грамадзянскай вайны і імпазэмай інтэрвенцыі, Змітрок Бядуля разам з Янкам Купалам і Якубам Коласам выступае адным са стваральнікаў беларускай савецкай літаратуры. За гады Савецкай ўлады ім напісана многа першых і пераможных твораў на самай разнастайнай тэме, якія адлюстроўваюць багатае і шматграннае жыццё савецкіх людзей, даюць малюнк аджывоўнага ў нашай краіне ў побыт цяжкага, бясспраўнага становішча працоўнага чалавека ў эксплуатацыйным грамадстве.

Над уплывам першых поспехаў Савецкай дзяржавы, пад ідэалагічным удзеленнем Камуністычнай партыі Змітрок Бядуля пачынае ствараць мастацкія творы, паказваючы ваякі пераўтварэнні ў краіне, што адбылося за параўнальна кароткі час. Ужо ў 1921 — 1922 гадах шэраг твораў пісьменніка сустракаем такія, у якіх ён імкнецца па-новаму асэнсаваць падзеі і паказаць, як «новы дзень расце».

Знішчы струна сталёвая, Спяваючы у бары, Заігралі гуслі новыя — і ты загавары!

Буе радасць клопатаў — Расце за зрубам зруб, І прападзе тут пропадам Апошні душавоў.

(«Знішчы струна сталёвая...»)

Разам з ідэяна-творчым ростам пісьменніка пашыраецца тэматыка яго творчасці, у ёй аўляюцца афіцыйны жанры (паэма, першанава аповяданне).

Побач з неалітычнымі вершамі з-пад яго пера выхадзіць паэмы «У Янху Круціна», «Чыронны календар», прысвечаныя паказу новых аўтэ рачіснасці. Паэмай «Беларусь» Бядуля ўславіў Вялікую Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю, новы савецкі лад, які вызваліў народы нашай краіны ад «панскіх бізнуоў», ад пематы і «левуцка». Аўтар супрацістаўляе Савецкую Беларусь, дзе вызваленыя рабочыя і сяляне імкнуцца да свята ладу і культуры, Беларусі старога, даравалюцыйнай, працоўны люд якой прыгматылі памешчыкі і капіталісты.

Наш край цпер чытае руна кнігу, Варожыць слух каліні лектары: Гарбар, шапеч і гараліны з нім, Жанычыны — ўсе бярэцка да пера.

Беларусь у паме паўстае ў вобразе «спартыўнай маладой». Рэспубліка — надзеіны фарпост на рубяжы з капіталістычнымі ахадам — уцяляе надзею ў сэрцы мільярд працоўных еўрапейскіх краін на хуткае вызваленне з-пад прыгнёту капіталізму.

А Беларусь бязбожніцаю стала, Цвіце, расце партыйка маладой, Гледзіць удаль — у Еўропу капітала... І сэрці і молат ўзяла над сабой.

Паэма прасякнута глыбокім савецкім патрыятызмам. У кожнай строфе, у кожным радку — любоў аўтара да сваёй абнаўленай, савецкай Радзімы, годнасць за яе поспехі ў народнай гаспадарцы і культуры, годнасць за савецкі народ, што «куе свой лёс, будзе новым быць! Аўтар не забывае і аб тым, што першы ў свеце краіна Савецкаў знаходзіцца ў капіталістычным акружэнні, што на яе вострае зубы разбойнікі-імперыялісты. Але пісьменнік ве-

рыць у свой народ, у яго гераізм і самаахварнасць; ён ведае — гора таму, хто паспрабуе падняць сваю разбойніцкую лапу на міруна стваральную працу савецкіх людзей.

Няхай наш сцяг спрабуе здерці з месца Ганейны пан, сусветны капітал: Тады мы ўсе — чыронны арміш! Тады мы ўсе — чыронны страшы шквал!

У 1924 г. на смерць вялікага Леніна Змітрок Бядуля аджыкаецца паэмай «Чыронна-чорная жалоба», у якой адлюстроўвае смутак працоўных па сваім вялікім правадыру і настаўніку, паказвае гарачую любоў народаў усёго свету да бясмертнага Леніна.

Змітрок Бядуля ў час аднаўлення перыяду піша многа празаічных аповяданняў. «Далеататка», «У глушы», «Тры крыжыкі», «Дзед Арцём» і іншыя аповяданні цікавыя ў тым сэнсе, што паказваюць культурную рэвалюцыю на вёсцы, аб якой у свой час гаварыў Ленін, паказваюць абуджэнне працоўнага сялянства ад векавага цемры і яго імкненне да навуцы і культуры, да актыўнага грамадскага жыцця. Характарнае ў гэтых адносінах аповяданне «Далеататка». У ім Змітрок Бядуля акрамя тэмы развіццяўнага жанчыны Савецкай ўлады. На вобразе сялянкі Аўгінні пісьменнік паказвае, як Савецкая ўлада абудзіла ў жанчыне пачуццё чалавечай годнасці, узяла яе са страшэннай цемры і забітасці да свядомага жыцця.

Да рэвалюцыі і нават у першыя гады пасля рэвалюцыі жыццё Аўгінні нагадала «роўныя шалі, якія заўсёды сталі на адным месцы і не збыліся ў бакі». Вечныя клопаты аб гаспадарцы, пабоі ліянага мужа прытулілі канчаткова яе розум, ператварылі яе ў проты прыдацка да кухні; «за ўсё свае гады яна адвукла думачы, была як нейкая нежыва-рач, прыстасаваная да пемы, як вільчых ці кавага...»

Такі быў лёс большасці жанчыны-сялянкі даравалюцыйнай Беларусі.

Але воль найбольшой Валікі Кастрычнік. Новае жыццё забіла свежай крвінкай. «Постылі людзей выпрасталіся. Вочы новым блескам гаралі. У голасе адчуваўся зб'ядасць, паўнасць. У кожным руху — відань было, што ранейшы запатнік адчувае сабе гаспадаром над сабою і над усім акружэннем». Кожны разуме вартасць, сан і радасць жыцця ў нейкім надзвычайным імпе працы — працы не пасобкоў, дзе адзін на аднаго глядзіць, як на наўка, а працы агульнай, дзе кожны аўляецца адным з вялікай кроўнай сям'і-грамады... Вялікі бунтар-грамада сарвала з прыроды луску паубоўскай і вядзьмарскай забабанасці і страху. Усё апраўдана ў сонечны блеск новых песен, новых разважанняў і новых учынкаў. Простор ваіў усём іншым казкам — гераічнымі казкам барацьбы за лепшы лёс для людзей!»

У гэтых словах Бядуля выказаў захваленне новым жыццём, якое прынёс працоўным масам савецкай лад, усю сваю радасць і годнасць за развіццёвыя беларускі народ, за яго імкненне будаваць новы быт.

Змітрок Бядуля ў дваццатыя гады піша творы і на тэмы мінулага (паэма «Апшата пану», аповяданні «На зачарованых гонях», «Дванаціцігоднікі»), аповяданні і першанава творы, прысвечаныя барацьбе беларускага народа супраць свайіх ворагаў, у гады грамадзянскай вайны і імпазэмай інтэрвенцыі (паэма «З сказаў бурі і вяхораў», аповяданні «На балю», «Панскі дух», «Аднойчы ў надзею», «Маці»).

Творы на тэмы рэвалюцыі, грамадзянскай вайны і імпазэмай інтэрвенцыі паказваюць класавую нянавісць сялян Беларусі да памешчыкаў, імкненне працоўных мас знішчыць эксплуатацыйна, выкарніць «панскі дух». Некаторыя з твораў даюць малюнк непрымірнай партызанскай барацьбы беларускага народа супраць беларускіх акупантаў. Да іх адносіцца паэма «З сказаў бурі і вяхораў», у цэнтры якой — вобраз Янкі Віхрабурнага, камандзіра партызанскага атрада. Выхадзіць з сялянскай самі, ён з маладых год прайшоў рэвалюцыйную школу спачатку ў панскім майнтку парабкам, затым рабочым на фабрыцы ў горадзе. Вірнуўшыся ў родную вёску, Янка Віхрабурны стаў «вольнічым байка»; ён прапанадаваў рэвалюцыйныя ідэі сярод сялянства. Вобразам Янкі Віхрабурнага паэт падкрэслівае кіруючую ролю пралетарскага горада ў рэвалюцыйным выхаванні вёскі і арганізацыі працоўных мас сялянства на барацьбу з ворагамі Савецкай ўлады.

Партызанскі атрад на чале са сваім камандзірам Янкам Віхрабурным наносіў знішчальныя ўдары на беларускіх акупантаў. У хуткім часе Чырвоная Армія пры актыўнай дапамозе беларускіх партызан канчаткова ачыніла тэрыторыю Беларусі ад беларускаў, якія стараліся з дапамогай англійскіх і амерыканскіх імперыялістаў

у вяхораў жойтых да нібсё. На паўстае чорны дым, вяхоры, і раптоўны выбух салуы; у надхмар'і дзесь раўлі маторы, мілгалеці ў дыме гадубы. Колякі і было там шіх, белых!.. Бе Тарас да ўскраіны гарадскіх, падаў, бег, аісты гарадскі кніг з попельам нисла на доз счарнелі. Вос і брук, згарэлы пламы, птушак ліск, чыгунныя сады, і прасторна — толькі пемы, пемы, рабры ложаўкі, дымант чалавечы, галавешкі — гэта ж мерцякі!.. Зланы ідзе, бранчыні вядро ў бабулі, што ж у ім? Навоншта ён нікіт!.. Бе Тарас да мураваных вуліц, неба зноў стагнала і раўно, Мост ужо, пыл, агнь і шкло... Мост ужо, і за рачыным прагалам дом, акно, што бачыў адусоўл. Ды не белы, мыты Нінай шоль — польмя з акна яе шукала. Кнігуся ў пад'еза, і ўраз назад ласейшай скаўіць апантыгам: «Дом гараць, шукаць ваянкамат... Дом паде ўвесь, а мураваны...»

Абудзіў Тараса шлах дзрў. Веер дзёму, асені парк гарэў. Пад чыроннай нікаю рабінай з хлопцам шалавацкі дзвучыня. Іх Тарас не спазуў, ідучы да скульптуры, на алеі догай; угадаўся з паэстамента строга грамадзянін з сынам на плячы, на далоні — голуб у малаго.

Пастушняк мірнай птушкі ўзяў не памуч, памуч і парку вышав, дзе пачаўшы будаўнічыя плот, пра канцэрт яму крычаў афіша.

...Абудзіў Тараса шлах дзрў. Веер дзёму, асені парк гарэў. Пад чыроннай нікаю рабінай з хлопцам шалавацкі дзвучыня. Іх Тарас не спазуў, ідучы да скульптуры, на алеі догай; угадаўся з паэстамента строга грамадзянін з сынам на плячы, на далоні — голуб у малаго.

Пастушняк мірнай птушкі ўзяў не памуч, памуч і парку вышав, дзе пачаўшы будаўнічыя плот, пра канцэрт яму крычаў афіша.

(Заканчэнне на 3-й стар.)

АВЛАСНЫЯ ВЫДАВАННІ

„Нёман“

Гродзенскае абласное літаратурнае аб'яднанне выдало ў друку другі зборнік твораў мясцовых літаратараў «Нёман».

Першы канцэрт сезона

Сімфанічная музыка, адна з сур'езнейшых жанраў музычнага мастацтва, з году ў год завойвае ўсе большую папулярнасць між чалавечымі. Аматыры музыкі сёння з цікавасцю чакаюць пачатку канцэртнага сезона сімфанічнага аркестра Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Канцэрт, які адбыўся 30 верасня, многім паказаў слушачоў: цікавая, разнастайная праграма, якая ўключае творы рускай, заходнеўрапейскай і беларускай савецкай музыкі, добрая ігра аркестра, узровень выдатнага савецкага піяніста Эміля Пільдэса.

З адважлівым можна казанаваць, што аркестр паказаў сабе з найлепшага боку. Літаральна ад канцэрта да канцэрта адчуваецца, як расце майстэрства аркестра, палашацца сыгранасць, мацнее ансамбль, робіцца больш прыгожым гучанне, павышаецца ўзровень выканальнай культуры. Нельга не адзначыць, што і аркестр стаў непараўнальна лепшым. У прыватнасці, чысцей стала гучаць медныя групы дзяржаўнага аркестра, добра інтанацыя — у струнных (можна, толькі за выключэннем віяланчэлей). Не зусім задавальняе яшчэ ігра драўляных дэдуваў. Асабліва адчуваецца гэта ў іграх на ўрачыстых уварыццях «1812 год» Чайкоўскага. У харале хацелася б чуць бездоказную інтанацыю драўлянай групы і, асабліва, віяланчэлей (група віяланчэлей няроўна і да таго ж колькасна мала). Музыкантам аркестра і яго кіраўнікам прадастаўляюць у гэтай галіне, дабіваючы інтанацыяў дасканаласці.

З гэтага сезона ў аркестры зроблена буйнае новаўвядзенне: па-імяму пасаджаны музыканты. Першымі з'явіліся віяланчэлей на месца другіх скрыпак, пасадка другіх скрыпак паралельна з першымі, перанясенне кантрабасаў на правы фланг і некаторыя іншыя змены — усе гэта спрыяла адважліва на агульным гучанні аркестра, садзейнічае большай раўнавазе аркестравых груп. Не выпадкова таму аналітычны размяшчэнне аркестра ўжо прынята многімі сімфанічнымі калектывамі Савецкага Саюза.

У першым аддзяленні канцэрта была выканана Чацвёртая сімфонія П. І. Чайкоўскага (яе першае выкананне адбылося 80 год назад). Сімфонія гэтая — адно з любейшых твораў кампазітара, «адно з тых, якія ад пачатку да канца напісаны пад уплывам сапраўднага натхнення, з любоўю і шырым захапленнем» (Чайкоўскі).

Драма асобы, якая, марыць аб шчасці і спрабуе знайсці

калі не гэты шчасце, дык хоча быць абшчы ад глыбокага смутку ў аднанні з народам, у адзі з народным светладушным — тае трагедыя змест сімфоніі савецкім музыкантаўствам. Гэты твор асабліва любяць нашы слухачы, можа, імяна ў сілу таго, што тут, як бадай, нідзе, Чайкоўскі імкнуўся свае асабістыя перажыванні ўвесці ў агульназначныя, у сваіх пакутах і радаснях спрабаваў знайсці нешта блізкае і зразумелае іншым людзям.

Чацвёртая сімфонія — твор, на якім вырабавалі свае сілы і магчымасці аркестр і дырыжор. Асабліва цяжка для выканання яе першая частка. Глыбокая філасофская думка, усклапаннае развіццё трох асноўных музычных тэм (тэмы «дэсу», смутку і мары-спыяніцтва аб шчасці), іх пераходы, кантрасты, супастаўленні, хвалі дынамічных нарастанняў, якія ўвесь час змяняюцца, тонкія змены тэмпаў — усе гэта патрабуе навуранага ўдумлівага інтэрпрэтацыйна-дырыжора, які валодае добрым густам, сапраўдным тэмпераментам і ў той жа час валікай вытрымкай і волі.

В. Дуброўскі валодае гэтымі якасцямі. Першая частка сімфоніі пад яго кіраўніцтвам прагучала ўсхвалявана, з добрай эмацыянальнай напружанасцю. Шкада толькі, што некалькі цяжкавата прайшла пачатковая партыя (тэма мары, летучыня), асабліва ў экспансіі. Хацелася б і больш прыгожа гучаць кларнеты, і большай лёгкасці ў арнаментальных гамах флейт і акордах струнных. Не зусім удалася дырыжору кода першай часткі. Некалкі перапынаны была мера, з-за чаго эмацыянальная напружанасць перайшла ў сурдагавасць.

Добра былі праведзены другая частка сімфоніі і фінал. Выклікаюць прэчэнні толькі прамерна «лёгкадушныя», скачучыя штрыкі першых скрыпак і віяланчэлей у другой частцы. Іх акампаментаванне павінна быць некалькі больш стрыманым, засяроджаным. Цудоўна прагучала ў гэтай частцы сола фюга.

Трэцяя частка патрабуе значна большай каларыстычнай разнастайнасці, асабліва ў сваёй спрэчцы. Да таго ж і «шпыхата» ў струнных, у прыватнасці ў першых скрыпак, прагучала няроўна — і рытмічна і дынамічна. Пачатак фраз часта быў зусім не чуваць, як бы прарываўся, затое верхнія ноты на струне «мі», ралітоўна вырываючыся, непрыемна выкрывалі.

Другое аддзяленне канцэрта пачалося выкананнем «Фантазія на тэмы беларускіх народ-

ных песень» В. Залатарова. «Фантазія», створаная кампазітарам у гады Вялікай Айчыннай вайны, пабудавана на супастаўленні і дынамічным развіццё трох беларускіх народна-песень. У выкананні гэтага твора беларускай музыкі, у цэлым сыграныя ўдала, хацелася б большай дынамічнай разнастайнасці. Некалкі аднастайна і таму назойліва была праведзена пералічка галасоў у распрацоўцы асноўнага верна народнай песні «Я тэбу сперагу».

Народны артыст Савецкага Саюза Эміль Пільдэс, як заўсёды, паказаў сабе валікім мастаком. Калі слухачы гэтага музыканта, не сталася адзіліцца велізарнай сіле яго таленту, нейкай асаблівай магчымасці, прамінай энергіі, якая нібы выліваецца з-пад яго пальцаў. Першая ж узятая ім нота прымушае хвалявацца слухачоў — так прывычна, уладна і разам з тым абалдна, прыгожа, паўнакроўна, сакавіта гучыць яна. Што б Пільдэс ні іграў — Сен-Санса, Рахманінава, Ліста або Пракоф'ева — ён заўсёды застаецца самім сабой: глыбокі, мотанакіраваным, валавым чалавекам, натхнёна-разумным музыкантам, піяністам, які на наш погляд, найбольш ярка ўвасабляе лепшы рысы савецкай выканальнай фартапійнай школы.

Як свабодна і натуральна ліліся імпрывізаваны першы часткі Другога фартапійнага канцэрта Сен-Санса, які паўтарае прагучала яе галоўная партыя, якія добрыя былі пасажы, дзе спявала кожная нота! Колькі лёгкасці і зграбнасці было ў выкананні ім другой часткі канцэрта, колькі агню, волі, пругкага рытму і разам з тым грашч было ў партыяце! Аркестру ў яго суправаджэнні траціць часткі, нажал, не халапа таго ж. Вельмі ўжо сціпла была яго роля ў фінале, вельмі характна адказаў ён на гарачыя заклікі фартапійна. У першай і, асабліва, у другой частках канцэрта аркестр акампаіраваў цудоўна — гібка, лёгка, натуральна следуючы за салястам. Выдатна гучаў у другой частцы квартэт драўляных дэдуваў. В. Дуброўскі паказаў сабе чуюм акампаіраваць, тонкім ансамблістам.

Сыграны Э. Пільдэсам ашы праграмы накіроў Шопена запоўнілі сваёй свежасцю, неспрэчнасцю, асабліва чысцей, адсутнасцю хоць бы наміку на раслабленасць, сентыментальнасць. У асобе Э. Пільдэса савецкай музычнай грамадскасці мае неумоўнена валікага арыста, сапраўднага мастака-творцу.

Дастойна завяршала праграму першага канцэрта сезона

Грачыстая уверцюра «1812 год» Чайкоўскага. Гэты твор любяць савецкія слухачы за валікі эмацыянальны ўздых, за патрыятычныя патуці, якія ён назімае абуджае, за майстэрскае выкарыстанне кампазітарам найбагачэйшых магчымасцей аркестра. Сімфанічны аркестр філармоніі і духавы аркестр Мінскага Савецкага вучылішча пад кіраўніцтвам маёра Проніна натхнёна выканалі гэты твор.

Пры выкананні уверцюры асабліва адчуваецца яе неадваднасць у гучнасці струнай і духавой груп аркестра. Струнная група вельмі мала, і музыканты, натуральна, наглядзячы на ўсе старанні, не ў стане выціснуць са сваіх інструментаў больш за тое, што яны могуць даць. У выніку гучанне ўсяго аркестра ў цэлым пакідае жадаць лепшага. Не можа поўнасцю выратаваць становішча і гук знону і магчымасці духавых аркестра, які ўстапае ў ахалючым эпізодзе уверцюры. Агульнае гучанне, праўда, атрымліваецца даволі моцным, але ўсё ж мала насычаным, розкаватым. Максіма хвалі струнных амаль не чуваць і слаба ўплываюць на агульную афарбоўку тону. Музычна грамадскасць Мінска з неапраўдана чакае абяцанага павелічэння ліку струнай групы аркестра.

Сімфанічны аркестр Беларускай філармоніі — растуць творчы калектыв, які зрабіў ужо многа для прапаганды сімфанічнай музыкі, для выхавання музычнага густу слухачоў. Можна назваць рад удалых праграм мінулага сезона, у прыватнасці, канцэрты, прысвечаныя творчасці Рахарда Вагнера, С. Пракоф'ева, канцэрты з удзелам лаўрэатаў міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага Вана Кліберна і Валерыя Клімава і інш. Наша грамадскасць ужо адначала значнасць вынікаў летняй гастрольнай паездкі сімфанічнага аркестра па Беларусі.

Вельмі добра паступае філармонія, практыкуючы выпуск да кожнага канцэрта спецыяльных праграм і аналтычных твораў, якія выдольваюцца. Гэта дапамагае лепшму ўстаўляць музыкі. Складанне падобных аналтычных павінна даравацца музыкантаў. Хацелася б, каб сімфанічным канцэртм папярэднічала кватэра ліфкаванае, жывое, даходлівае ўступнае слова лектара.

Пажадаем жа калектыву поспехаў у новым канцэртным сезоне!

А. ЛАДЫГІНА.

На адмму: выступленне сімфанічнага аркестра Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Дырыжор В. Дуброўскі. Фота Ул. Крука.

Творы аб простых людзях

Выход у свет першай кнігі пісьменніка — хваляючая падзея ў яго жыцці. Ён упэўнена паўстае перад чытачом на ўсебаковасці сваіх пошукаў і таленту. Вырываючыся з сціпласці, тэндэнцыі, каларыт яго творчасці, ясеінай багачы дасягнутае ім і тое, чаго можна чакаць і патрабаваць ад яго.

Першая кніга Алеся Асіпенкі — шмагабячая кніга. Аналітычны падыход да з'яў жыцця, імяне адкрываць і раскрываць чалавечы характары выяўляюць у ім таленавітага празаіка. У кнізе адлюстравалася шырокае знаёмства аўтара з жыццём, яго неспрымальнасць да ўсяго варожанага нам, гітлога, мяшчанага, высароннае свярджэнне ідэалаў савецкага народа.

Дзесяці апаўданаў і аповесць, якія ўвайшлі ў кнігу, — не ўсё з надрукаванага дагэту пісьменнікам. І ў гэтым выявілася яго творчая патрабавальнасць, самкрытычнасць — лепшыя дароды пісьменніка ў працы.

Па ўзнятых жыццёвых пластах, па праблематыцы і мастацкай закончасці апаўданаў зборніка выдатна адрозніваюцца ад аповесці. Тэмы іх паказаны пісьменніку жыццём калгаснікаў, сельскай і рабачай моладзі, інтэлігенцыі, ірэны пфае іх — у сярэдзінні чалавечнасці, у выкрысці нялюдскасці бюракрата, мешчаніна, аэліста.

У цэлым апаўданаў і аповесць выяўляюць сціпласць аўтара засяроджаны ўвагу на сацыяльна-глыбінных праблемах у іх прамаліней перах характар і лёс чалавека. Не заўсёды, праўда, гэта аўтару па плычу, але ў лепшых творах зборніка ўдалося.

Праблему непрыўнасці, аднасці нашай інтэлігенцыі з народам падмае ён, напрыклад, у апаўданаў «Лёд растае». Дзячыце Тоні Афанасовай, якая нарадзілася, вырасла і вучылася ў горадзе, я-лёгка адраў ўвайсці ў дружную калгасную сям'ю. Некалкі лёгкадушны чыткаў, і сідна непрыўнасці, як піша аўтар, вырастае паміж малымі ўрачом і моладзю вёскі. Але не так выхавана Афанасова, каб агаравіцца ад народа. Яна знаходзіць у сабе душныя сілы і правіла і працавіта выправавіна, самазданай працай на карысць народа знаходзіць шлях да сэрца калгаснікаў.

Чалавек — вось хто заўсёды ў цэнтры ўвагі А. Асіпенкі. І калі пісьменнік знаходзіць адкрыта чалавечы характар, тады ўнікаюць такія яркія, закончаныя апаўданаў.

Алеся Асіпенка. «Лёд растае». Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Мінск, 1956.

данні, як «Лёд растае», «Завіруха», «У расейнай гасцініцы», «Чужога поля ягада», «Хто вінаваты?».

Спадабаюцца чытачу і маладыя героі з апаўданаў «Чужога поля ягада» — Юрка Еспынок, Ігар Скалка, Пітрус і Герой, ад якога вядзецца апаўданаў. Іх таварыскасць, маральна чысцяне — адбітак душнага хараста нашай моладзі.

Паэтычнейшыя рысы характару нашага сучасніка, А. Асіпенка разам з тым з абуреннем зрывае маскі з крывадушных аэлістаў і мяшчан. Супрацьстаўленне людзей неадуман, светлай маралі сацыялізма — амаральнасці бюракраты і верхавідаў жыцця ў аснове канфліктнасці яго апаўданаў.

Вось адна з гераней апаўданаў А. Асіпенкі — маладая жанчына Маргарыта Талімова. Яна прыгожая, пранікнёна спявае дзіцячыя песні, выклікаючы ў глядзельніках дае дружныя воплескі!.. Ды толькі гэтка яна — на людзях. Вожа барані заірыць у яе прыватнае жыццё!.. Вы ўбачыце чорную бездань нечалавечнасці: яна з апошніх слоў можа аблаць родную маці, лёс роднага сына для яе абякавы, з-за аднаго, не пад густ ёй сказанага слова яна дабіваецца таго, што сумленню дзячычы, прыбралічыцы Насцю звалючыца з работамі... Перад намі сапраўды закончаны тып круцілкі і інтрыганкі.

Такую ж агіду да сабе выклікае і Герой з апаўданаў «Чужога поля ягада» — драўдзевец, аэліст, які спекулюе на душнымі дабраце, адкрытасці, гасцінасці сваіх таварысцаў, ад інтэрнату, за знешняй элігантнасцю, дасціпнай гавараванасцю якога схавана вічэманна душа.

Не менш агіным выгладзе і настаўнік фізікі Ігнат Пітрусіч з апаўданаў «Хто вінаваты?» Але гэта ўжо іншы тып — шіда багата, багата эканамічна, дробнага мяшчанага раліка. І яго спрабуе зацігнуць неспрактывавану ў жыццёвыя справы Любу. Ён настаўнік, Ігнат Пітрусіч, лёгка ўгаварваў, пераканаў Любу, што яна нібыта яго кахае. І Люба здраціла Петраку. Потым дзячычына зразумела сваю памылку. Вярнуўся з арміі Петрак, але ці можна Любу стаць ягонай? Хто вінаваты?.. Пісьменнік адказ на гэтае пытанне пакідае чытачу, націльшы свой гней на раскрысці мяшчанаў сціпнасці Ігнатаў Пітрусічаў.

У вышэй названых апаўданаў А. Асіпенка паказаў сабе добрым майстрам сюжэта. Удалы выбар яркіх падзей, сітуацый, сутычак герою дазволілі яму раскрыць характары пераканаўча і поўна.

Адначасам сюжэтнае майстэрства яшчэ не даяца пісьменніку. Уважна значнасць канфлікту, з якога развіваецца, напрыклад, дэяніе ў апаўданаў «Пастух», надуманасць, трафаратнасць паасобных сітуацый, у якіх трапае галоўны героі гэтага апаўданаў Сіданаў, і слабая матывіроўка сіданаваў чыткаў — усё гэта абумовіла мастацкую неаконачнасць твора, бягласць яго герою.

Не ўсё да канца прадумана і ў сюжэце апаўданаў «Сакратар». Герой яго — сумленны, працавіты, высаронны Андрэй Шаліма чамусьці сутыкаецца на сваім шляху з адным бюракратам, забядронікам, кар'ерыстам, інтрыганам. Стварэньне ўражання, што адзіны толькі Шаліма дзячычы Рэкіна — сумленны і чысты, а ўсе астатнія — Караба, Таранчук, Влара, таварыш з абкома камсамола, які выносіць Андрэю несправядлівае вымову, — глудзія да справядлівасці і людзей. Чамусьці сакратары райкома і абкома парты адразу разумеюць і становяцца на бок Шаліма, а ў абкоме камсамола, тае дзе яны павінны быць ведаць лепш, вераць у пакалы, якія ўзводзіць на яго ізаў-такі самі камсамольскія работнікі.

А. Асіпенка валодае ўменнем апаўданаўча карціна і жыва. Многа яго апаўданаў напісана ад траціай асобы, астатнія — ад першай. Трэба адзначыць, што апошнія налібоўныя ў яго большым драматызмам,

чым першыя. Вылучаюцца сярод іх асабліва тыя, дзе сам апаўданаўчы раскрываецца як характар («У расейнай гасцініцы», «Чужога поля ягада»).

Вольшасць апаўданаўчых кнігі створылі і на кампазіцыі. Ператрымамі, поўнай неарганізацыянасцю сюжэта хварае кіба толькі «Аршанскае поле» — адно з больш ранніх апаўданаўчых празаіка. Варта папярэдзіць пісьменніка і ад паўтарэння аднойчы ўжо выкарыстанай ім кампазіцыйнай канструкцыі. Некалкі злоўжывае ён, напрыклад, пейзажам як экспансіўнай часткай апаўданаў. Экспансіўны ў апаўданаў «Аршанскае поле» і «Лёд растае», па-сутнасці, — паўтарэнне адной і той жа карціны.

Што датычыць мовы апаўданаўчых, дык яна не заўсёды задавальняе патрабавальнага чытача. Ён часта не хапае аргіманальнасці, унутранай сілы.

Алеюна месца на тэме і па жанру займае ў зборніку апавесць «Апошняя версія». Гэта пікавы, загімалны твор з жыцця і працы савецкай міліцыі, даволі ўдалая спроба ў жанры савецкага дэтэктыва.

Да стварэння аповесці пісьменніка прышла ўсё тая ж неспрымальнасць да ўсяго варожанага нам, гнейнае выкрысці неадуман.

Былыя каты Траціяны і бандыты, апаўданаўчых і аэліст, розныя вярчэвосткі і разбэшчаныя сціпнасці — увесь гэты аброд дзейнічае ў аповесці заадно — забівае, крадзе, п'яніствуе і гуляе. Але гэта да парты, да часу...

Забойства на Лясной вуліцы, апаўданаўчых група на Чортвым носе, кража ў магазіне — вінаватых усіх гэтых апаўданаўчых выдольваюць супраціўнікі міліцыі. На чыстую валу яны выводзяць бандыта і рэцэдыста Марка Гагулю, яго напарнікаў Джэгіра і Дзевачкіна, забубенігнага Валета і хітрага Даліку, неадкару Стойбу і маладзетнага Валерыя, распуеную Лёку і дэкадэнтную Зоку. Супраціўнікі міліцыі маёр Мядзведзеў і капітан Рыбак, лейтэнанты Дорыхаў і Жарыкаў, эксперт Ліза Якіна — вось яны, сапраўды героі аповесці. Аб іх лёсе, цяжкай і алканай працы чытач бачыць чытаць з безумоўнай цікавасцю. Аўтар сапраўды умее інтрыгаваць, дэю развівае лагічна і шпарка. Аднак стварыць яркія характары яму ў аповесці не ўдалося. Знешняя дэтал, якую вылучае ён тае ці іншага роднасціста, не вырачае пісьменніка, характары не стварае. Не зусім удалася яму і вобразы рабачнікаў міліцыі. Ярэйшымі якраз апаўданаў не становячы тыпы, а хабарнікі Гусачок і Віктар Вяртыга.

Некалькі несе аповесць не вялая канцоўка. Аўтар даў пасіўны перах развіцця дэянія, і гэта анізіла ўспрымаць твор.

Калі б у ім спалучалася майстэрства інтрыгі з ўменнем малавца вобраза-характар, поспех яго быў бы куды большым.

Адін з асноўных матываў, што прывівае ўсё творы А. Асіпенкі, можа ахарактарызаваць фразой аднаго з героюў яго апаўданаў «Аршанскае поле»: «Шанаваць чалавека трэба». Прычым, шанаванне чалавека заўсёды зьявае у яго, як паказвалася ўжо, з барацьбой за чалавека.

Устаўляючы людзей, гнабчычы неадуман, пісьменнік верыць у чалавека, у яго мот і красу.

У гэтай сувалі назва кнігі набывае шматзначнае гучанне. Лёд растае, г. зн. растае, знікае, расейваецца, як туман, нялюдскасць, у свае правы пераможна ўстапае ясна, ясна чалавечнасці, новай маралі, сонечных ідэалаў савецкага чалавека. Лёд не можа не раставаць пад вярчэным сонцам, не можа не знікнуць бюракратызм, аэлізм, крывадушны, калі навока чалавечнасці, калі нявінцыю да іх палымносці сэрцы сумленных людзей.

А. Асіпенка — здольны малады празаік, і мы чакаем ад яго новых творчых удач і поспехаў.

А. ЛОЙКА.

Абласная мастацкая выстаўка

Гродзенскі абласны Дом народнай творчасці арганізаваў выстаўку твораў самадзейных мастакоў і народных умельцаў. У выстаўцы прымаюць удзел усё раёны вобласці. Тут сабрала каля 500 экспанатаў жывапісу, графікі, скульптуры, працы разнабяр'ю па дрэву, інкрустацыі, мастацкай вышыўцы.

З вялікай любоўю вышыла Ніна Маткоўская, работніца арцелі «Адраджэнне», пар-

Расце попит на літаратуру

Актыўна рухуюцца да 40-гадовага юбілея рэспублікі бібліятэка Палаца культуры Гомельскага шкolasава імя Сталіна. У цягальнай зада аформлены сцід «Літаратура да 40-годдзя БССР».

А. ПУШКАРЧУК.

Шляхам народа

Шляхам народа

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.)

стаў зноў заняволіць вольналюбівых беларускі народ.

Лінійная партыя паэмы «З скаваў бурны і віхораў» — у пафасным паказе героі барачы беларускага народа з чужагемімі заапанікам. Пісьменнік свярдае ў творы развіццяўнасць беларускага народа, яго сапраўдны патрыятызм, адна-насьцю ідэям Савецкай улады, яго гатоўнасць ісці на геранійны ўчкіны ў імя свабоды і незалежнасці сваёй Радзімы.

У 1926 г. Змітрок Бядуля прыступае да напісання выдатнага твора — аповесці «Салавей», у якой з найбольшай сідай выявіліся рэалізм і мастацкае майстэрства пісьменніка.

рода, аб пэўным этапе барацьбы яго за сваю сацыяльную свабоду і нацыянальную незалежнасць. Аповесць «Салавей» дае магчымасць супаставіць нашу савецкую рэалінасць з мінулым краіны, адчыць перавагі савецкага ладу перад ладам, заснаваным на эксплуатацыі чалавека чалавекам, і пранікнуцца ішчэ большай любоўю да сваёй сацыялістычнай Радзімы, нявінцыю да эксплуатацыйскага грамадства. У гэтых асноўных бядулеўскі твор — актуальны.

Вобразам Сымона Змітрок Бядуля сцвярджае класавы характар мастацтва. Сапраўднае мастацтва, падкрэслівае пісьменнік, не павінна стаць у баку ад класавай барацьбы, займаць нейтральную пазіцыю. Вось чаму галоўны героі аповесці ператвараюцца з прыгоннага арыста ў бунтаря і ідзе ў лес да паўстанцаў.

Вобраз Сымона — гэта вобраз народнага заступніка і барачыта. Увесь свой талент, усё свае здольнасці ён аддае народу. Пісьменнік надзяла яго лепшым чалавечымі якасцямі: высароннасьцю душы і чысцей сумленню, біязнай любоўю да свабоды і заарыгоненых мас-сялянства, палымнай нявінцыю да прыгнатылічнага народа — паюў і іх служба. Сымон — Салавей — палымны і пераканальны вобраз.

Аповесць «Салавей» — найбольш спелы твор Змітрока Бядулі. Высокі ідэяна-мастацкі якасці не спядчаць, што гэта значная а'яна ў гісторыі беларускай савецкай літаратуры.

Напісаўшы аповесць «Салавей», Бядуля цэлым аддаецца празае. З-пад яго пра на-

працягу 1926—1928 гадоў выходзяць апаўданаў «Тры пальцы», «Па аболвух берагах рэчкі», «Поведа, дзе ест твай сіды?», «Белы пень», у якіх пісьменнік малое цяжкае і бяспраўнае жыццё беларускага народа пад уладай польскіх панюў былой Заходняй Беларусі, супрацьпастаўляючы яму свабоднае і шчаслівае жыццё Савецкай Беларусі.

Шкавы твор — раман Бядулі «Язон Крушынец», напісаны ў канцы 20-х — пачатку 30-х гадоў. Праблеме вострай класавай барацьбы ў беларускай вёсцы ў перыяд аднаўлення, індустрыялізацыі і калектывізацыі краіны, паказ варожай дэянісці беларускіх буржуазных надыяналістаў — усё гэта рабіла раман называючы актуальным у разгар барацьбы савецкага народа з кулацтвам і буржуазнымі нацыяналістамі. Твор выхоўваў савецкіх людзей у духу нявінцыю да гэтых заклятых твораў сацыялізма, узнімаў пільнасць савецкіх людзей.

У 30-х гадах Змітрок Бядуля звартаецца і да тае мінулага. У 1935 г. ён выпу-скае ў свет першую частку аўтабіяграфічнай трылогіі — аповесць «Набіжэнне». Праз чатыры гады, у 1939 г., выходзіць другая частка трылогіі — аповесць «У дрымухчых лясках». У першай з іх

